

Op het niveau van de les

Vijf tips voor het ontwerpen van burgerschapsonderwijs

Sietse Huijben is begeleider van het debatteam en docent maatschappijleer en maatschappijwetenschappen op De Nassau. Hij ontwierp onder meer de minor *Fight for your right*, over vrijheid en de democratische rechtsstaat. ‘Dat heb ik samen met een collega geschiedenis vormgegeven. Onze uitdaging was om het moeilijke thema vrijheid concreet te maken. Dat deden we door te beginnen met individuele vrijheid. Hoe vrij ben je tijdens je opvoeding, in het onderwijs? Mag je als ouder een corrigerende tik geven aan je kinderen? Leerlingen interviewden hun (groot)ouders om te onderzoeken hoe hun opvoeding verschilt. Vervolgens onderzochten leerlingen de vrijheden van een land. Dan ging het bijvoorbeeld om politieke vrijheid, propaganda, rechtsstatelijke vrijheid, veiligheid versus privacy. Heel bijzonder was dat een leerling uit Venezuela vrijheid in haar eigen land van herkomst ging onderzoeken.

Binnen de thema's zoek ik altijd de grens en de dilemma's op. Een paar keer per jaar komt een leerling bij me en zegt dan: “Meneer, ik heb het nog eens nagezocht”, of “Ik ben toch van mening veranderd”. Dan weet ik dat ik ze echt aan het denken heb gezet.

- 1 Laat leerlingen productief zijn, laat ze echt bezig zijn. Laat ze dingen ervaren of doen. Dan maakt het ook niet uit of ze er een punt voor krijgen of niet. Als je als docent vooral zendt, dan krijg je een consumptieve houding bij de leerling en vinden ze het doel niet belangrijk. De opdracht moet goed geformuleerd zijn – je moet voldoende ondersteuning bieden in de opdracht en de denkstappen die leerlingen maken al vooruit hebben gedacht. Dan kun je handvatten geven en hun richting bijsturen. Je moet natuurlijk ook gewoon iets van het onderwerp afweten.
- 2 Zorg voor een goede finale. Met een productieve eindopdracht zoals een debat, een presentatie of mondeling wil niemand echt afgaan. Niemand wil met een mond vol tanden staan.
- 3 Zodra het heel concreet wordt, kun je je ermee identificeren, dan wordt het leuk, interessant, begrijpelijk. Dus gebruik veel voorbeelden die het interessant maken. En dan kun je vervolgens weer terug naar de abstracte of maatschappelijke discussie, of een hoofdvraag zoals ‘in hoeverre moet de macht van de overheid gebonden zijn bij het handhaven van de rechtsstaat?’
- 4 Sommige leerlingen komen zelfstandig goed door de stof heen. Dan probeer ik ze te prikkelen, en ze verder te laten kijken dan de basistheorie door ze pittige ethische vragen te stellen. Bijvoorbeeld door ze verhalen te vertellen, dilemma's voor te leggen. “Heb je hier al over nagedacht? Je zit nu wel zo te denken, maar heb je hier of daar wel rekening mee gehouden?”
- 5 Noem het voor leerlingen geen burgerschap. Maak het persoonlijk of zoek de excessen op – dan wordt het interessant.’